

Александър Краваров:

**Хората тук се замогнаха,
дай Боже да е тъй навсякъде!**

Всеки в Банско знае дома на Наталия и Александър Краварови. Не толкова заради уютния им семеен хотел „Чичо Цане“, в който кметицата ще ви нагости с най-вкусните палачинки на света и с домашно сладко от ягоди. Банскалии ги знаят и уважават, защото от няколко години насам градът се замогна, а с него и хората. Седим с кмета на Банско в лятната трапезария, а аз разглеждам богатата колекция от снимки и оръжия, накачени по стената. Отсрещна ме гледа Че Гевара, до него – „Унчестер“, 1878 г., арабски ятагани, барабанлия, още един по-малък пистолет – „Смит & Уистън“. Снимка на Александър Краваров с първия президент, с втория, че и с третия. Двамата му сина, единият уловил най-едрата пъстърва горе на езерата, снимка с Алберто Томба, Стоичков, легендарният алпинист Меснер, Ирина Никулчина, световният шампион Жирардели, олимпийските шампиони по ски-бягане от Русия, снимка на Зографския манастир... Тъкмо оттам започваме разговора.

Александър Краваров, кмет на Банско

Истината е, че ски-зоната отвори Банско и благодарение на нея градът стана световноизвестен курорт. Това ни донесе големи инвестиции. В Банско имаше 70 процента безработица, сега е едва 4 на сто и ние сме с най-нисък процент в цяла България. Хубавото на Банско е, че центърът на зимния курорт е в самия град, докато другаде не е така. Пампорово е откъснато и от Чепеларе, и от Смолян; Боровец също е далеч от Самоков. Проблемът е, че нямаме достатъчно ръководни кадри и обслужващ персонал в туризма. През лятото затварят и отиват на морето, а на нас са ни нужни през цялата година. Това е всеобщ проблем за зимните курорти по света. Но ние имаме програма и ще развиваме културен, ловен и риболовен туризъм, планински екотуризъм. Преди да изградим ски-зоната, през лятото в Банско идваха около 200 000 туристи, а през зимата – едва 20 000. Последната зима имаше 800 000 туристи, а през лятото броят им остана същият. Амбицията ни е да увеличим притока на туристи през летния сезон. Но инициативата трябва да тръгва от частния бизнес. Работата на общината е да помага, а не да пречи. Аз съм бивш скиор и съм обиколил цяла Европа, такива интересни неща съм видял по малките семейни хотела. Готови сме да работим с всеки, който има нови интересни идеи за развитие на туризма в Банско.

Параклисът, който сте вдигнали, г-н кмете, е уникален. Доколкото знам, килията на Паисий е изградена едно към едно с оригинала?

Тук, в Банско, името на Паисий е име на светец. Помня, когато дядо Пахомий ми даде истинската „История славянобългарска“ – да я подържа, преди да я приберат в манастира. Пареше в ръцете ми! Всеки българин трябва да я прочете тая славна История. Затова щом отворихме параклиса, предлага-

ме и фототипно издание на „История славянобългарска“ – голям и джобен формат. Помня, на официалното откриване на параклиса, дойдоха и скъпи гости от Зографския манастир, на които общината много помага...

Преди време социалният министър похвали Банско за рекордно ниската безработица. Сега е добре, а когато строителството поприключи?

Видях, че сам косите тревата на двора, намирате време и да подпрете ябълките, натежали от едър плод. В малкото свободно време вършите още куп неща, а за какво не му стига времето на кмета на Банско?

Имам желание да напиша книга за историята на нашия род, но все няма време. Моят прадядо имал 11 деца, от които Димитър е дядо ми. Той е бил в четата на Чернопеев и преди Илинденското въстание турците са го заловили и са го вкарвали в затвора с доживотна присъда, а по-малкият му брат Лазар след въстанието успява да се спаси. Сестра му, Мария, също е участвала във въстанието и избягва в Асеновград, а най-малкият брат – Коце, остава тук, в Банско. По време на Балканската война дядо се връща от Канада, после пак заминават с дядо Коце, който починал в Калгари. Имам там роднини, ходих им на гости. Трето поколение българи са, но за съжаление младите не знаят български. А там българската колония е доста сплотена, в Торонто има три наши черкви.

При нас командваше дядо. Баща ми, бог да го прости, бяха 5 деца, каквото кажеше дядо, това правеше. Нямахме такива кавги за имоти между роднини, каквито виждаме днес. Дядовците ми и от майчина, и от бащина страна бяха овчари. По фамилия сме Мутафчиеви, но аз реших в памет на дядо да се впишем Краварови. Той имаше много стока, до 1939 година е карал овце за продан в Гърция. Имал е клиенти чак в Драва и Кавала, с които си е кореспондирал.

Очевидно, по онова време животновъдството ни е процъфтявало. А днес е пред пълна ликвидация. Какво мислите за протестите на млекопроизводителите?

Изцяло съм на тяхна страна. Фермерите от Банско продават млякото в заведенията, но ако тръгнат да продават като останалите на тия смешни цени и нашите хора ще фалират. Трудът на животновъдите съвсем се обезцени. Държавата все още има време да коригира грешките си, защото, ако така продължават нещата, хората ще махнат стоката...

И вместо ние да продаваме в Гърция, както дядо Ви едно време, днес май от тях ще купуваме мляко и месо.

Така ще стане. И нашите клаха животни на Предела, не трябваше да го правят, но положението е непоносимо. През 1946 г. в Банско е имало 26 000 овце, сега има едва 2000. А тогава са били само 4000 жители, днес сме три пъти повече. Крави имаше във всяка къща. Сега – няма. Не може по САПАРД да вкарват стари машини, а за производителите субсидиите все да не стигат.

Защо става така, че за дребния производител помощите са някаква илюзорна химера?

Защото отиват горе. А долу хората все чакат. Но и чакането е към края. Фермерите масово колят и продават. В Банско вече само един човек гледа биволи.

Завършил сте икономика, но цял живот сте бил строител. Спругата ви е строителен инженер. Затова ли Банско е най-строящият се град?

По-добре да се строи, отколкото да пустеят бащините ни имоти, потънали в буренясаи змиарници. Не строим танкове или заводи, а домове, детски градини, зони за отдих и развлечения. Оправихме канализацията, изградихме система за екологично отопление с биомаса. Градът все повече придобива европейски вид. Бях заместник на д-р Тасев и той ме помоли да продължа делото. Сега съм в края на своя втори мандат, но онова, което постигнахме, ми дава самочувствие да гледам басканлии право в очите.

Ще дойде ли ден, в който в Банско ще започнат да бутат хотели заради презастрояване?

Ми да бутат, не е толкова голяма беда. Презастрояване няма. По закон допустимото застрояване беше с 50 % плътност, сега е 30 на сто. Курортът разполага с 25 000 легла, но вероятно не всички ще бъдат запълнени. Може би някои обекти ще се трансформират. И ние не очаквахме такова мащабно строителство, но в момента има застой, може би е за добро. Цените не падат, но строителството

Голсън, Соломон Бърк. Това, разбира се, е свързано с големи финансови средства, а общината е основен спонсор на фестивала. Определен е терен за изграждане на покрит летен театър, а идеята ни е да каним и млади музиканти – на две-три допълнителни сцени, по улиците на града.

Какво става с улицата на занаятите?

В миналото улица „Гоце Делчев“, за която иде реч, е играела важна роля в живота на банскалии, била е основна търговска артерия чак до 1936 година. Тогава става голям пожар, изгарят повечето къщи, за съжаление, дори и родната къща на Паисий. Там е минавала селската река с тепавици,

красота и българщина се е запазила тук, особено в старинната част на града, която постлахме с калдъръми. Веляновата къща има красиви външни стенописи. Тумбевата къща е на 110 години, и тя е със стенописи, била е първата поща в града...

Виждам, че и Вашата къща, макар и неголяма, е изградена с много вкус и възрожденски елементи, с красиви дървени чардаци. Откъде тая любов към старите къщи?

Преди да се хвана с общински дела, имах добър бизнес. Частна фирма с 40 души строителни работници, два дърводелски цеха, правех мебели за Италия и едновременно строях в Банско. Още от дете имам слабост към старите къщи, затова се хванах и реставрирах 6–7 от възрожденските къщи в Банско. После хората взеха сами да ме търсят, щом рекат да дигнат къща в стар стил. Да ме пита човек защо си заряхах хубавия бизнес...

от самосебе си намаля. Кризата в световното кредитиране се отрази добре на Банско. Но не бива да забравяме, че Банско продаде терени в най-подходящия момент и хората тук са доволни. Защото спечелиха от продажбата.

Какво е бъдещето на джаз-феста?

Много от нас в началото бяха скептично настроени. Тук, в планината, да вземат да дойдат джазмузиканти, откъде накъде? Но ентузиазмът на д-р Емил Илиев е заразителен. Той накара всички да повярват в успеха на начинанието и ето на – вече тринайсет години фестивалът е истински празник за хората и гостите на града. Миналата година имаше над 40 000 зрители. Трябва да се разшири дейността и да се вдигне още повече нивото, както беше участието на Фреди Коул, Бени

воденици, работилнички на стругари, грънчари, резбари. И ние по спомени подредихме улицата, готови сме да пуснем водата. Събрахме подпочвените води с колектор и нашата улица на занаятите ще стане по-красива от Етъра, ще видите! Народните занаяти ще бъдат представени не само от банскалии, ще има конкурси и работилничките ще се отдават под наем. Ще изградим и малки заведения, където туристите ще могат да опитат кулинарните специалитети на Банско. В града ни има 30 паметника на културата. 26 къщи са паметници на културата от национално значение, някои от тях строени преди повече от 150 години с дървени клинове, вместо пирони. Във всички стари сгради е имало скриолник – скривалище, където банскалии криели жените и децата си от турците. Много

А тая картечница в двора Ви най-вероятно е за опозицията! Как гледат на вас банскалии?

Повечето са доволни, защото продадох имоти в най-благоприятния период. Хората тук се замогнаха и имат свой бизнес. В Банско всички се познават, ей на, и тая сутрин пред дома ме чакаха две баби, вода нямали в махалата. Инак вода по-затворен живот, ходя само в една кръчма при мои съседни. Имам много приятели интелектуалци, спортисти, чужденци. В момента 2230 апартамента са собственост на англичани. Напоследък и руснаци проявяват интерес, купуват имоти тук. Банско не е това, което беше, хората живеят много по-добре, градът става все по-красив и известен по света и човек трябва да е спял или черногледец, за да го отрече!

Ивайло Диманов